

Enkel besøksstrategi for Rohkunborri nasjonalpark

**Rohkunborri
nasjonalparkstyre**

1. Innledning

Besøksstrategien er et vedlegg til forvaltningsplanen for Rohkunborri nasjonalpark.

Formålet med besøksstrategien er å:

- Bidra til å ivareta verneverdiene og skape forståelse for vernet
- Bidra til gode opplevelser for de besøkende av nasjonalparken
- Bidra indirekte til lokal verdiskaping

Strategien skal balansere disse tre elementene, der hensynet til ivaretakelse av naturverdiene veier tyngst.

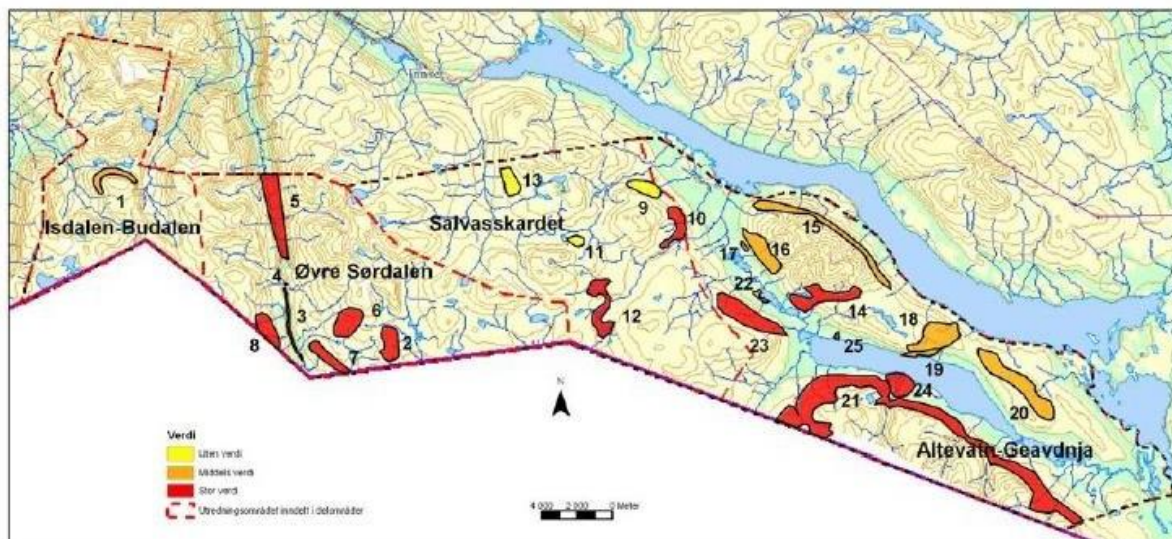
I Rohkunborri nasjonalpark er det ingen akutte forvaltningsutfordringer knyttet til besøkende. Det er likevel noen aktiviteter som er av en slik art at det i fremtiden kan utvikle seg til å bli utfordrende for forvaltningsmyndigheten, i tillegg til områder som er mer sårbare hvor det ikke ønskes mye ferdsel. Det er derfor viktig å utarbeide en forvaltningsplan som gir gode retningslinjer for utøvelse av forvaltningsmyndigheten, og en besøksstrategi der en tar høyde for å kanalisere hovedmengden av besøkende for å skåne sårbare og potensielt utsatte områder, arter og kulturminner. I tillegg til dette er et av særpregene for Rohkunborri nasjonalpark muligheten til å ferdes i det stille rom utenfor opparbeidede stier og løyper.

2. Kunnskapsgrunnlaget

2.1 Sårbare naturverdier

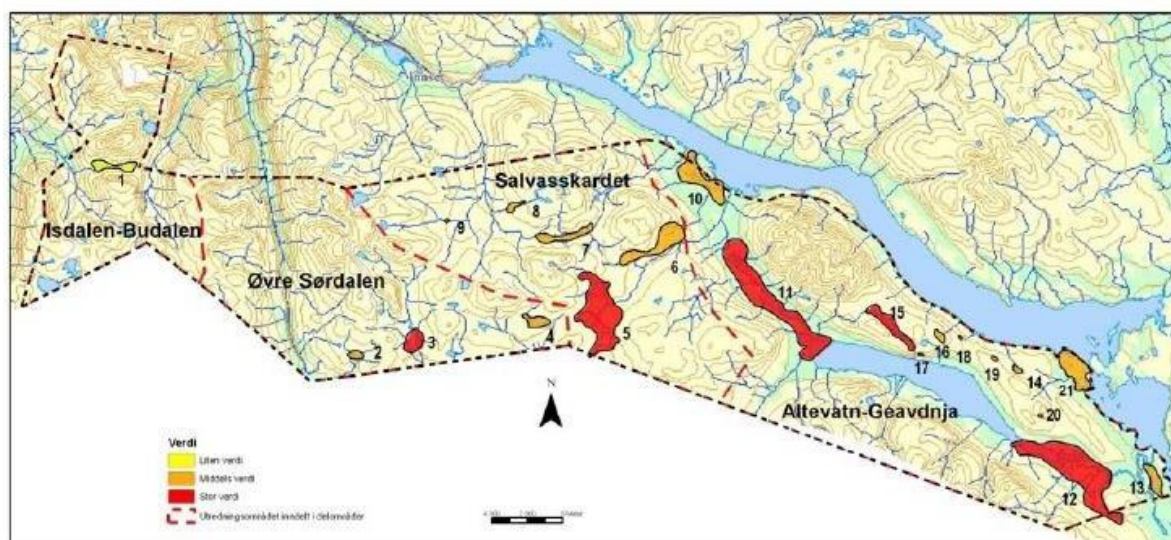
konsekvensutredningen for vernet av Rohkunborri nasjonalparken ble utført av *Miljøfaglig Utredning* i 2006. Målet med utredningen var å få en vurdering av naturverdiene (naturtyper, vilt og ferskvann) i det foreslåtte verneområdet. Denne verdivurderingen anses å dekke behovet for sårbarhetskartlegging, da verdi og sårbarhet følger hverandre tett. Sårbarhetsvurderingen i denne besøksstrategien er derfor en oppsummering av rapporten fra *Miljøfaglig utredning*, som kan leses i sin helhet på nasjonalparkstyrets hjemmesider (<https://www.nasjonalparkstyre.no/Rohkunborri/publikasjoner/fagrapporter>).

For verdsatte naturtyper ble 25 lokaliteter vurdert til å ha særlig verdi, og dermed sårbarhet, innenfor det foreslåtte verneområdet (figur 1). Ved opprettelsen av nasjonalparken ble grensa justert i forhold til verneforslaget, slik at en av de vurderte lokalitetene har falt ut (nr. 13, figur 1). Naturtypene som er verdsatt er: kalkrike områder i fjellet; naturlig fisketomme innsjøer og tjern; fossesprøytsoner; gråor-heggeskog, bjørkeskog med høgstauder; rikmyr; sørvendt berg og rasmark; og deltaområder.

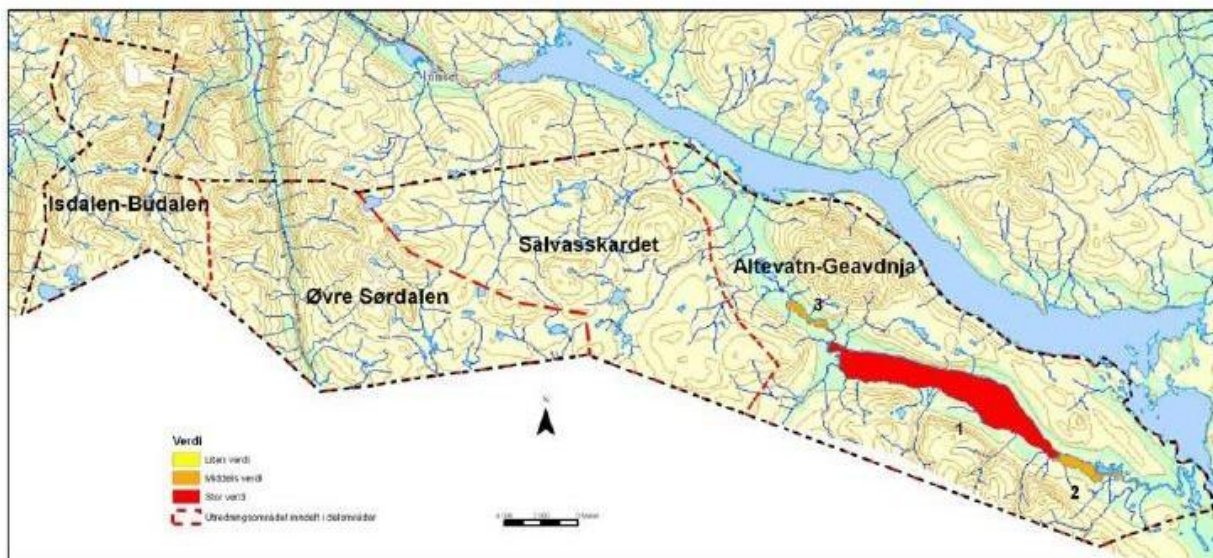
Figur 1.: Verdsatte naturtyper. Fra konsekvensutredning, Larsen, B. H., Fjeldstad, H., Jørgensen, L. C Melby, M. W. 2006. Sør-dalen/Isdalen nasjonalpark i Bardu – konsekvenser for naturmiljø. *Miljøfaglig Utredning Rapport 2006-4: 1-70 + vedlegg.*

I vurderingen av verdsatte viltområder er 20 lokaliteter utpekt til å ha særlig verdi. Én av disse lokalitetene (nr. 8, figur 2) falt ut som følge av grensejustering ved opprettelsen av verneområdet. Hekkeplasser for kongeørn, jaktfalk og snøugle er kjent innenfor verneområdet, men disse er unntatt offentlighet og derfor ikke kartfestet. De kartfestede lokalitetene er i stor grad viktige hekkeområder for vadefugler og ender, samt mindre rovfugler.

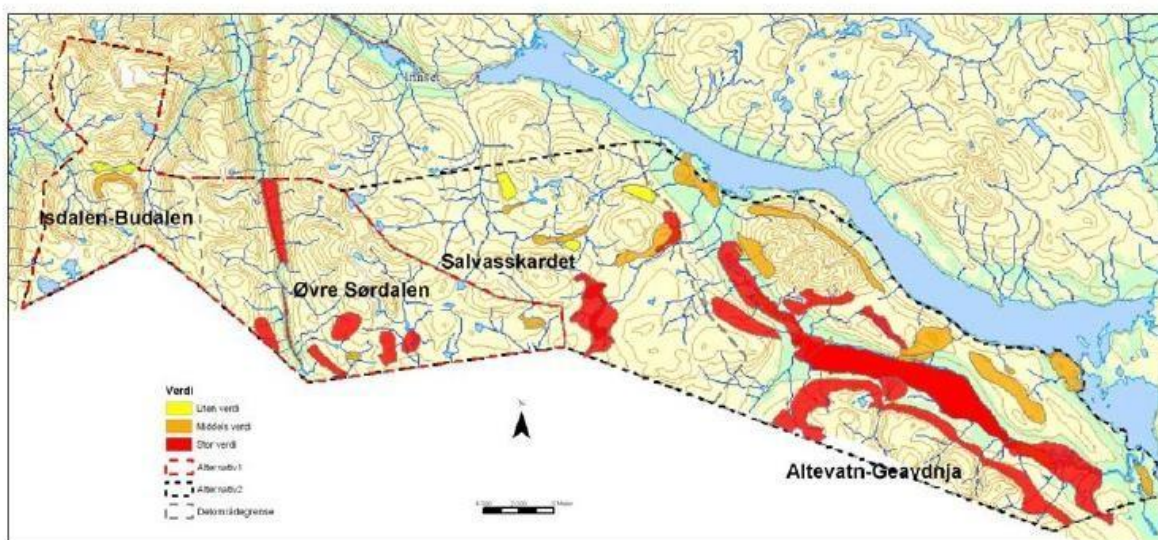
Figur 2: Verdsatte viltområder. Fra *Miljøfaglig Utredning Rapport 2006-4: 1-70 + vedlegg.*

Ferskvannslokalitetene ekskluderer fisketomme vatn, som er vurdert under naturtyper. Geavdnjávri er vurdert til å ha stor verdi med opprinnelig plante- og dyresamfunn, mens Håvgajávri og Eartebealjávri er vurdert til middels verdi (figur 3).

Figur 3.: Verdsatte ferskvannslokaliteter. Fra *Miljøfaglig Utredning Rapport 2006-4: 1-70 + vedlegg*.

Figur 4 viser sammenveid kart over områder med spesielle naturverdier, og sårbarhet, i nasjonalparken.

Figur 4: Sammenveid kart for vedsatte naturverdier. Fra *Miljøfaglig Utredning Rapport 2006-4: 1-70 + vedlegg*.

2.1.2 Trusler mot verneverdiene

Ferdsel og inngrep

De to største truslene mot verneverdiene er tekniske inngrep og ferdsel. Verneforskriften for nasjonalparken beskytter mot tekniske inngrep, men det gjøres likevel enkelte grep gjennom tilrettelegging og næring i tilknyttet verneområdet.

Et av formålene med vernet innebærer også friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging. Økt ferdsel kan utgjøre en trussel for flora, fauna, kulturminner og geologiske verdier i verneområdet. Rovfugl og annet vilt kan være utsatt i hekke- og yngleområder.

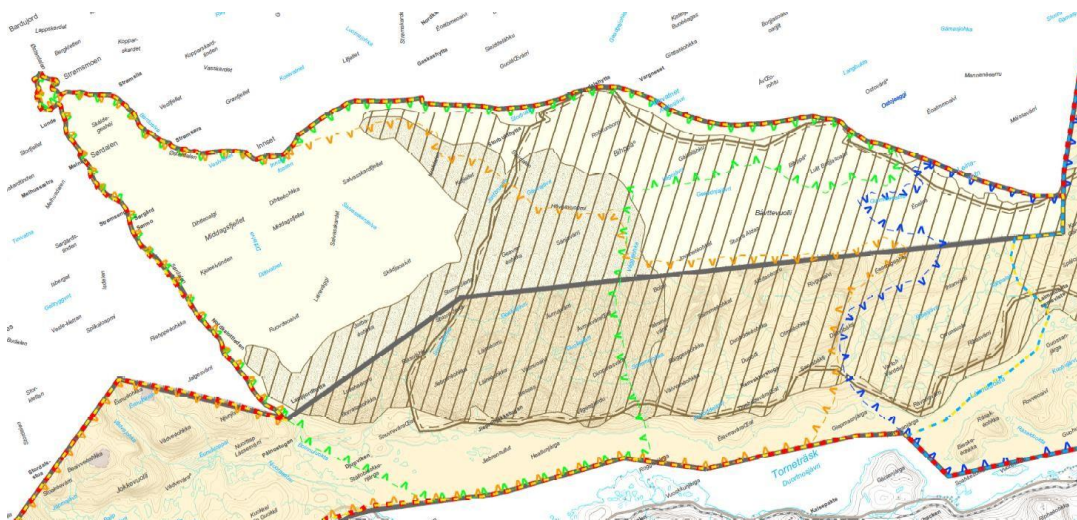
Ferdselen medfører ikke noen stor utfordring i verneområdet i dag.

I Sjørdalen og Salvasskardet kanaliseres ferdselen i stor grad til turstien, som var etablert lenge før vernet. Stien er siden vernevedtaket utbedret med broer og enklere omlegginger av allmenne sikkerhetshensyn.

Eartebealjávri, Geavdnjajávri og Hávgavuopmi er populære områder for friluftsliv og isfiske på sen vinteren og våren. Eartebealjávri og Geavdnjajávri brukes også en del på sommeren og høsten til jakt og fiske. Tilgang til rypejakt vurderes årlig av Statskog. Elg jaktes i tre ulike områder i nasjonalparken.

Motorferdselen i Rohkunborri nasjonalpark er i dag redusert sammenlignet med tiden før området ble vernet i 2011.

Den største trusselen for vegetasjon i Rohkunborri nasjonalpark er i dag kjørespor fra barmarkskjøring i forbindelse med reindrift. Strekningen Eartebealjávri- Geavdnjajávri – Jordbruelva – Salvasskardet (figur 5) er kalvingsland for Talma sameby, som også har sommerbeite i verneområdet. Kjørespor finnes også i Budalen, som er beiteområde for Gielas reinbeitedistrikt.

Figur 5: Årstidsbeiter for Talma sameby. Fra sametinget.se.

Kunnskap

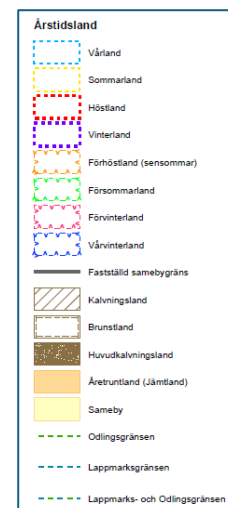
Mangel på kunnskap kan utgjøre en trussel mot verdier. Det er gjennomført kartlegginger av kulturminner og kulturmiljø i flere omganger i verneområdet. Det er likevel flere områder der denne kunnskapen er mangelfull, noe som kan føre til at ferdsel påvirker på en uheldig måte. Dispensasjoner i enkeltsaker kan også gi en uheldig innvirkning dersom usikkerheten ikke tas tilstrekkelig hensyn til.

Fremmede arter

Det er ikke kjennskap til problemer med fremmede arter i verneområdet. Forekomst av mink langs vatn og vassdrag kan likevel utgjøre en trussel mot hekkende fugl og fiskebestand. Utsetting av fisk kan også være en form for spredning av fremmede arter. I enkelte av innsjøene er det ikke fisk. Dette medfører at krepsdyr finnes i rikt monn. Blant andre er dette viktig for havelle som ofte hekker ved fisketomme innsjøer der det er god tilgang på krepsdyr.

Grotter

Det finnes flere grotter i verneområdet som er kjent og kartlagt blant grotteentusiaster. Det er likevel trolig flere som ikke er kjent for forvaltningsmyndigheten. Disse er vernet mot fjerning av inventar til eksempel i form av stalagmitter. Det er heller ikke lov å bore eller bryte stein noe som gjerne gjøres i tilknytning til kartlegging og sikring av personer i grottene.

Trusler utenfor vernegrensene

Klimaendringer er trolig blant en av de større truslene for verneområdet. Erosjon og temperatur kan føre til at vegetasjonen endrer seg. Dette vil videre kunne føre til endringer i økologien og utspredningen av dyrearter. Det forventes også at isbreer/flerårige snøfonner i verneområdet vil minke i størrelse og utbredelse. Omlegging av bruksmønster fra brukere utenfor området kan medføre økt slitasje gjennom området. Endringer i regelverk vedrørende andre bruksformer kan også påvirke verneområdet.

2.2 Reiselivet

Per dags dato er det noen få lokale bedrifter som tilbyr turer inn i eller gjennom deler av Rohkunborri nasjonalpark. Dette gjelder både hundesledeturer om vinteren og fotturer om sommeren, i tillegg til utleie av faste leirplasser utenfor verneområdet, noe som kan være med på å legge til rette for ferdsel inn i verneområdet.

Lokale aktører innenfor hundesledeskjøring har søkt om, og fått innvilget dispensasjon fra verneforskriften for organisert ferdsel i nasjonalparken (styresak 8/18, 23.3.2018). Dispensasjonen gjelder for hundekjøring om vinteren frem til 1. mai hvert år.

2.3 Den besøkende

Basert på brukerundersøkelser og besøkstelling er anslått at de fleste besøkende i Rohkunborri nasjonalpark er lokale og regionale innbyggere som utøver enkelt friluftsliv, særlig i området rundt Havgávuopmi-Geavdnjajávri og på strekningen Sjørdalen-Lappjordhytta. Det er også en del trafikk langs Nordkalottruta som går gjennom nasjonalparken. Oppføringene til de besøkende i besøksprotokollen på Lappjordhytta kan deles inn i tre grupper: lokale/regionale innbyggere, norske besøkende og utlendinger (tabell 1). Det er flest besøkende på Lappjordhytta som har bosted utenfor Norge, deretter er det regionale besøkende som utgjør den nest største gruppa.

Statistikk fra besøkstelling kan leses i vedlegg A til besøksstrategien.

Opplevelsen av landskapet står antagelig sentralt for de fleste som besøker Rohkunborri nasjonalpark, i tillegg til andre viktige opplevelser som jakt og fiske, vandring og muligheten til å oppholde seg i det stille rom.

Det ble gjennomført en brukerundersøkelse i Sjørdalen sommeren 2016. Av brukerundersøkelsen kom det inn 19 svar, hvor turfølgene til sammen utgjorde 39 personer. Halvparten av disse oppga at de skulle overnatte i nasjonalparken, mens halvparten var på dagstur. Alle respondentene oppga vandring som mål for turen. I undersøkelsen nevnte flere at stien i Sjørdalen var gjengrodd og burde ryddes. Dette er tatt inn i skjøtelsesplanen for verneområdet, og stien har blitt ryddet med godt resultat siden i 2018.

Jakt og fiske utøves i nasjonalparken særlig omkring Geavdnjajávri. Innsjøen er forholdsvis lett tilgjengelig både sommer, høst og vinter. Bardu jeger- og fiskeforening har hytte, naust og båt ved Geavdnjajávri. Statskog har i tillegg ca. 40 kontraktfestede båtplasser sør for Røkskardet (med mulighet for utvidelse inntil 60 båtplasser).

Geavdnjajávri og omegn er områder med spesielt fokus for forvaltningsmyndigheten, da disse områdene er viktig for flere plante-, fugle- og dyrearter, som flyttvei og kalvingsland for tamrein, og som rekreasjonsområde for mennesker. Følgelig er det områder med mulighet for konflikter mellom ulike brukergrupper og naturverdier.

Nordkalottruta går gjennom nasjonalparken fra Sverige (Abisko) til Lappjordhytta og videre gjennom Salvasskardet til Altevasshytta. Vinterstid kan en gå fra Lappjordhytta og følge Krokaldalen til Gaskashytta. Alle hyttene tilhører Troms turlag og er tilgjengelig med DNT-nøkkel. Det er også merket sti fra Sjørdalen til Lappjordhytta. Telling utført med termiske matter viser at denne stien er mindre brukt enn stien mellom Sverige-Lappjord-Salvasskardet, til tross for spektakulært landskap i canyon. Det er også flere besøkende som trolig både kommer inn fra Sverige og går tilbake til Sverige etter besøk på Lappjordhytta. Dette synes naturlig da den korteste og mest lettgåtte adkomsten til Lappjordhytta er fra Sverige. For å lette fremkommeligheten på strekninga Sjørdalen-Lappjord er det i 2018 og 2019 benyttet krattknuser fra parkeringa ved Tverrelva etter den gamle kjerrevegen inn til ca. 1 km før Kjelelva, og deretter krattknuser/ryddesag/ljå langs stien inn til Stággonjunnihytta, ei strekning på totalt ca. 9 kilometer.

Et særegent grottelandskap ligger i/like ved den sørvestlige delen av verneområdet. Grottene er godt kjent blant svenske grotterutforskere og dermed en attraksjon for entusiaster. Grottene er i verneforskriften vernet mot bl.a. bolting, boring og fjerning av materiale.

Det vil fortsatt være behov for å kartlegge av naturverdier, kulturminner og andre temaer (eksempelvis besøk) som en del av kunnskapsgrunnlaget i fremtiden, både for å utvide basiskunnskapen og for å se endringer over tid.

3. Mål

3.1 Mål med besøksforvaltning

- *Mål for verneverdiene*
 - *Besøksstrategien skal være et bidrag til å ivareta verneverdiene i nasjonalparken.*
- *Mål for reiselivet*
 - *All ferdsel skal skje varsomt og ta hensyn til natur, vegetasjon, dyreliv og kulturminner.*
 - *Aktiviteten skal bære preg av naturvennlig og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.*
 - *Økt reiselivsaktivitet skal ikke medføre økning i motorferdselen i området.*

- *Mål for de besøkende*
 - *Besøkende skal også i fremtida ha mulighet til å utøve enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging i verneområdet.*
 - *Den tilretteleggingen som gjøres skal bidra til å kanalisere ferdsel og informere besøkende om verneverdier og regelverk for opphold i nasjonalparken.*
 - *De besøkende skal gjennom informasjon gjøres godt rustet til å ta hensyn til verneverdier.*

3.2 Strategiske grep

Forvaltningsmyndigheten ønsker å legge til rette for bærekraftig bruk av verneområdet. Det er en balansegang å ta hensyn til verneverdier så vel som ulike brukerinteresser. Rohkunborri nasjonalpark ble opprettet i 2011 hvilket gjør den til en relativt ny nasjonalpark. Verneområdet har fra tidligere hatt lang tradisjon for bruk i form av både til jakt, fiske, rekreasjon og samisk næring.

Det er en verdensomspennende trend i økning av besøk til verneområder (Arvid Viken, seminar besøksforvaltning, Tromsø, 10.9.2019). Med økt besøk øker nødvendigheten for tilrettelegging, for eksempel i form av parkering, toaletter og stiskjøtsel.

Rohkunborri er i dag et lite besøkt verneområde i norsk sammenheng med ca. 1000 passeringer ved Lappjord og et flertall hundre brukere av de østlige områdene rundt Geavdnjajávri hvert år. Området tåler flere besøkende. I den sammenheng at det er viktig å styre graden av tilrettelegging i et langsiktig perspektiv. Det er siden opprettelsen av nasjonalparken opparbeidet flere innfallsporter/startpunkt som letter adkomsten til verneområdet. Disse tiltakene blir satt pris på både av lokale og mer langveisfarende besøkende, og ikke minst av grunneiere som slipper at folk parkerer og gjør sitt fornødne i hagene, slik media forteller at skjer andre steder i Norge. Dette er gjennomtenkte tiltak på viktige startpunkt utenfor verneområdet. Inne i nasjonalparken skal fortsatt verneformålet være bestemmende, der andre ledd av formålsparagrafen sier følgende: *Allmennheten skal gis anledning til naturopplevelse gjennom utøvelse av naturvennlig friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.*

Hovedinnfallsporten til Rohkunborri nasjonalpark er Altevatnet. På Toppen ved Altevatnet er det planlagt innfallsport med gapahuk, toalett og informasjon. Innfallsporten ligger langs Nordkalottruta, og er også et viktig startpunkt for turer til Øvre Dividal nasjonalpark (punkt 1 i kart og tabell under).

Forvaltningsmyndigheten skal bidra til at verneformålet oppfylles, og vil samtidig ta vare på en av vår tids største knapphetsressurser: villmarkspregede områder. Vi må forvente at det i tiden fremover vil bli fortsatt økt press på utnyttelse av landarealer, både i Norge og på verdensbasis. Rohkunborri sitt fortrinn er nettopp muligheten til å ferdes både på

og utenfor sti uten å møte horder av mennesker. Dette trekker en viss type besøkende, som vil ha behov for å handle mat til turer på nærbutikken, eller de for eksempel kjøper pakketur med hundeslede av ansvarlige lokale aktører.

Beliggenheten, terrenget og avstandene gjør at Rohkunborri neppe vil bli noen destinasjon for masseturisme. Det er ikke naturlig, eller ønskelig, å drive utstrakt tilrettelegging eller stiskjøtsel langt inne i verneområdet. I tillegg til Nordkalottruta fungerer turlagsstien fra Sørtdalen til Lappjord som kanalisering av vandrere. Stien i Sørtdalen er utbedret med merking av flomsti og nye hengebruer som bedrer sikkerheten til de som selv velger å vandre i området.

4. Tiltaksplan

Informasjon og holdningsskapende arbeid er en viktig del av forvaltningens arbeidsområde og representerer en stor utfordring i arbeidet med forvaltning av verneområder. Gjennom ulike former for informasjon og veiledning bidrar forvaltningsmyndigheten til å skape forståelse for bevaring av natur og motivere til naturvennlig adferd.

Nr. i Kart	Lokasjon	Bålpanner	Turskilt	Bord og benker	Informasjonsbukker /-skilt	Toalett	Parkeringsplass	Bruer	Gapahuk	Ved er kjørt ut	Øks og sag	Informasjonsskjerm
1	Altevatn		X		P	P			P	P		
2	Røyskardet			X	X					X		
3	Lappjord		X	X								
4	Stordalsstua		X									
5	Bones		X		X	X	X					
6	Budalselva		X					X				
7	Staggonjunni		X	X						X		
8	Isdalen		X		X		X					
9	Kjelelva		X					X				
10	Ruovdegorsjohka		X					X				

11	Tverrelva	XX	X	XX	X	X	X	X		X		
12	Polar Park				P							(X)
13	Sørdalen ved grense	X							X	X		
14	Storbukta	X		X	X	X				X	X	
15	Geavdnjavvri			X						X	X	
16	Kommunehuset Setermoen											P
16	Veksthuset Setermoen	P			X P				P			

X = utført, P = planlagt.

Tiltaksplan 2023-2025
2023
Forsterking av kjørespor/tursti Salvasskardet
Skjøtsel av stien i Sørdalen inkl. rydding av sti, klopping, steinlegging

Stirydding Isdalen
2024
Stirydding Sjørdalen, Isdalen
Nye informasjonsplakater som følge av godkjent besøksstrategi
Stiskjøtsel Sjørdalen
2025
Nye nettside, kart og brosjyre
Detaljprosjektering infopunkt Altevatt og Veksthuset

Vedlegg A til besøksstrategi for Rohkunborri nasjonalapark – besøksstatistikk

Tabell 1: Besøkende ved Lappjordhytta 2015-2016 basert på hjemsted, fra besøksprotokoll.

Besøkende Lappjordhytta basert på hjemsted (1 år: oktober 2015 til oktober 2016)							
Lokale og regionale	Antall	Norge	Antall	Internasjonale	Antall	Antall med ukjent hjemsted	Totalt antall
Troms fylke	115	Nordland	30	Sverige	73	10	
Bardu kommune	18	Oslo	18	Tyskland	36		
		Hordaland	5	Finland	32		
		Akershus	4	Sveits	8		
		Møre og Romsdal	4	Nederland	6		
		Rogaland	4	Østerrike	6		
		Trøndelag	4	Belgia	5		
		Finnmark	2	Danmark	3		
		Oppland	2	Tsjekkia	3		
		Østfold	2	Storbritannia	3		
		Hedmark	1	Italia	2		
		Telemark	1	USA	1		
		Vestfold	1				
		Norge (ukjent fylke)	1				
Sum	133		79		178	10	400

Ved opprettelsen av gapahuk og bål plass ved nasjonalparkgrensa i Sjørdalen i 2016, ble det også lagt ut turbok. Gjennomgang av turboka viser totalt 551 registreringer i perioden 29. oktober 2016 til 3. oktober 2019 (tabell 2). Det er klar overvekt av registreringer av folk hjemmehørende i Bardu kommune. Dette er trolig et resultat både

av markedsføring fra nasjonalparken, samt opprettelsen av nasjonalparkgrensa som turmål i kommunens egen «ti på topp» - Bardu fjelltrim i 2015.

Tabell 2: Turbok Sjørdalen 2016-2019

Turbok Sjørdalen 2016-2019			
År	Registreringer vinter (1.1.-1.6. og 15.10.-31.12.)	Registreringer sommer (1.6.-15.10.)	Registreringer totalt
2016	11	0*	11
2017	31	137	168
2018	29	114	143
2019	11**	218	229
*Turbok lagt ut oktober 2016 **Turbok avlest 3.10.2019			551